

BỘ KẾ HOẠCH VÀ ĐẦU TƯ

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

VIỆN NGHIÊN CỨU QUẢN LÝ KINH TẾ TRUNG ƯƠNG

LÊ DUY BÌNH

**TÍCH TỤ VỐN TẠI CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA
TRONG NGÀNH CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN, CHẾ TẠO Ở
VIỆT NAM**

Chuyên ngành: Quản lý kinh tế

Mã số: 62 34 04 10

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

1: TS. Nguyễn Đình Cung

2: PGS. TS. Chu Tiến Quang

Hà Nội - Năm 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận án với tên đề tài “*Tích tụ vốn tại các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo ở Việt Nam*” là công trình nghiên cứu độc lập của riêng tôi, do chính bản thân tôi thực hiện trong suốt quá trình làm nghiên cứu sinh tại Viện Nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương.

Các tài liệu tham khảo, số liệu thống kê, dữ liệu, tài liệu, kết quả khảo sát nêu trong luận án là trung thực, phản ánh đúng đắn số liệu thực tiễn và có nguồn gốc rõ ràng. Kết quả của luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Nghiên cứu sinh

Lê Duy Bình

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tôi xin cảm ơn TS. Nguyễn Đình Cung, PGS. TS. Chu Tiến Quang đã truyền cảm hứng về việc học tiến sỹ và đã tận tâm, nhiệt tình hướng dẫn tôi trong suốt quá trình làm nghiên cứu sinh, hoàn thành và bảo vệ luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Lãnh đạo và các thầy cô, cán bộ Trung tâm Tư vấn quản lý và Đào tạo thuộc Viện Nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương đã truyền đạt kiến thức, đóng góp ý kiến và hỗ trợ để tôi hoàn thành tốt luận án.

Tôi xin cảm ơn các cán bộ lãnh đạo và chuyên viên của Vụ Thống kê Công nghiệp, Tổng cục Thống kê, Bộ Kế hoạch và Đầu tư, các chuyên gia của Viện Nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương, Phòng Thương mại Công nghiệp Việt Nam, Viện Kinh tế Việt Nam, Viện Chiến lược và Chính sách Tài chính, hiệp hội doanh nghiệp tại các tỉnh Hưng Yên, Hải Phòng, Lào Cai... đã hỗ trợ và giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện nghiên cứu.

Cuối cùng, tôi xin cảm ơn gia đình, cha mẹ, bạn bè và các đồng nghiệp tại Công ty Tư vấn về Quản lý Kinh tế (Economica Vietnam) đã chia sẻ, động viên và đã hỗ trợ tôi rất nhiều về mọi phương diện trong suốt quá trình tôi làm nghiên cứu sinh và nghiên cứu đề tài luận án.

MỤC LỤC

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	viii
DANH MỤC BẢNG.....	x
DANH MỤC HÌNH.....	xi
PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do lựa chọn đề tài	1
2. Mục đích, ý nghĩa của nghiên cứu đề tài luận án	5
3. Kết cấu của luận án	6
CHƯƠNG 1 - TỔNG QUAN CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN TỚI TÍCH TỤ VỐN TẠI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG NGÀNH CHẾ BIẾN, CHẾ TẠO.....	7
1.1. Tổng quan các nghiên cứu đã công bố liên quan tới tích tụ vốn của doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành chế biến, chế tạo.....	7
1.1.1. Tổng quan các nghiên cứu đã công bố ở nước ngoài liên quan tới tích tụ vốn tại các DNNVV.....	7
1.1.2. Tổng quan các công trình nghiên cứu trong nước liên quan tới tích tụ vốn trong DNNVV	14
1.1.3. Khoảng trống và những vấn đề sẽ tiếp tục nghiên cứu giải quyết trong luận án.....	21
1.2. Phương hướng giải quyết các vấn đề nghiên cứu của luận án.....	23
1.2.1. Mục tiêu nghiên cứu của đề tài và câu hỏi nghiên cứu.....	23
1.2.2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu đề tài	23
1.2.3. Cách tiếp cận, khung phân tích và phương pháp nghiên cứu.....	24
CHƯƠNG 2 - CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ TÍCH TỤ VỐN VÀ VAI TRÒ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI TÍCH TỤ VỐN TẠI CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG NGÀNH CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN, CHẾ TẠO	36
2.1. Tích tụ vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo	36
2.1.1. Doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo	36

2.1.2.	<i>Bản chất và đặc điểm tích tụ vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành chế biến, chế tạo.....</i>	37
2.1.3.	<i>Nội dung và phương thức tích tụ vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo.....</i>	47
2.2.	<i>Vai trò của nhà nước đối với tích tụ vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo.....</i>	52
2.2.1.	<i>Nhà nước tạo lập môi trường chính sách, luật pháp, môi trường kinh doanh thuận lợi cho việc nâng cao năng lực, động cơ tích tụ vốn của của doanh nghiệp.....</i>	52
2.2.2.	<i>Nhà nước sử dụng các công cụ chính sách tài chính, tiền tệ, tín dụng, thuế làm đòn bẩy kích thích năng lực, động cơ tích tụ vốn chủ sở hữu của của doanh nghiệp.....</i>	54
2.2.3.	<i>Nhà nước hỗ trợ về tầm nhìn, định hướng phát triển để hỗ trợ cho quá trình tích tụ vốn của các DNNVV.....</i>	56
2.3.	<i>Kinh nghiệm quốc tế về vai trò của nhà nước trong thúc đẩy DNNVV tích tụ vốn.....</i>	58

CHƯƠNG 3 - THỰC TRẠNG TÍCH TỤ VỐN VÀ VAI TRÒ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI TÍCH TỤ VỐN TẠI CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG NGÀNH CHẾ BIẾN, CHẾ TẠO TẠI VIỆT NAM.....62

3.1.	<i>Sự phát triển của ngành công nghiệp chế biến, chế tạo và doanh nghiệp vừa và nhỏ trong ngành.....</i>	62
3.1.1.	<i>Khái quát thực trạng phát triển ngành công nghiệp chế biến, chế tạo của Việt Nam.....</i>	62
3.1.2.	<i>Khái quát thực trạng phát triển của doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo ở Việt Nam.....</i>	65
3.2.	<i>Phân tích thực trạng tích tụ vốn của doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo Việt Nam.....</i>	74
3.2.1	<i>Hiện trạng và những kết quả đạt được của quá trình tích tụ vốn của doanh nghiệp trong ngành chế biến, chế tạo.....</i>	74
3.2.2	<i>Những hạn chế và thách thức đối với năng lực tích tụ vốn của các DNNVV trong ngành chế biến, chế tạo và ảnh hưởng của nó tới năng lực cạnh tranh.....</i>	82

3.3. Thực trạng vai trò của Nhà nước đối với tích tụ vốn tại các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo Việt Nam	93
3.3.1. Những kết quả chủ yếu đã đạt được	93
3.3.2. Những hạn chế và nguyên nhân của hạn chế yếu kém	95

CHƯƠNG 4 – PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP THÚC ĐẨY TÍCH TỤ VỐN TẠI CÁC DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA NGÀNH CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN, CHẾ TẠO VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ TỚI.....118

4.1. Bối cảnh và phương hướng phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành chế biến, chế tạo ở Việt Nam đến năm 2035	118
4.1.1. Bối cảnh, mục tiêu phát triển ngành chế biến, chế tạo đối với Việt Nam tới năm 2025 và tầm nhìn 2035.....	118
4.1.2. Phương hướng phát triển đối với các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành chế biến, chế tạo đến năm 2035.....	122
4.2. Quan điểm về thúc đẩy tích tụ vốn tại các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo Việt Nam	123
4.3. Các giải pháp đối với Nhà nước nhằm thúc đẩy tích tụ vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong ngành chế biến, chế tạo.....	124
4.3.1. Tạo lập môi trường chính sách, luật pháp, môi trường kinh doanh thuận lợi cho việc nâng cao năng lực, động cơ tích tụ vốn của của doanh nghiệp.....	124
4.3.2. Sử dụng hiệu quả các công cụ chính sách tài chính, tiền tệ, tín dụng, thuế làm đòn bẩy kích thích năng lực, động cơ tích tụ vốn chủ sở hữu của của DNNVV trong ngành	126
4.3.3. Hỗ trợ về nhận thức, tầm nhìn và thực hiện các chương trình hỗ trợ DNNVV nhằm hỗ trợ cho quá trình tích tụ vốn của các DNNVV.....	132

KẾT LUẬN CHUNG .....

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN TỚI ĐỀ TÀI LUẬN ÁN.....

TÀI LIỆU THAM KHẢO .....

PHỤ LỤC .....

Phụ lục 1 – Mẫu phiếu điều tra khảo sát DNNVV về tích tụ vốn chủ sở hữu trong ngành chế biến, chế tạo	156
Phụ lục 2 – Cơ sở dữ liệu về doanh nghiệp trong ngành chế biến, chế tạo tại Việt Nam: vốn chủ sở hữu và các chỉ tiêu hoạt động chính giai đoạn 2005-2014 theo quy mô.....	163
Phụ lục 3 – Cơ sở dữ liệu về doanh nghiệp trong ngành chế biến, chế tạo tại Việt Nam: vốn chủ sở hữu và các chỉ tiêu hoạt động chính giai đoạn 2005-2014 theo loại hình doanh nghiệp	171

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

* Tiếng Việt

Từ viết tắt	Cụm từ Tiếng Việt
CBCT	Chế biến, chế tạo
DN	Doanh nghiệp
DNNN	Doanh nghiệp Nhà nước
DNNVV	Doanh nghiệp nhỏ và vừa
KH&ĐT	Kế hoạch và Đầu tư
NSLĐ	Năng suất lao động

* Tiếng Anh

Từ viết tắt	Cụm từ tiếng Anh	Cụm từ tiếng Việt
ALP	Average Labor Productivity	Năng suất lao động trung bình
CIEM	Central Institute For Economic Management	Viện Nghiên cứu Quản lý Kinh tế Trung ương
FDI	Foreign direct investment	Vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm trong nước
GSO	General statistics office of Viet Nam	Tổng cục Thống kê
IFC	International Finance Corporation	Công ty Tài chính quốc tế
ILSSA	Institute of Labour Science and Social Affairs	Viện Khoa học Lao động và xã hội

Từ viết tắt	Cụm từ tiếng Anh	Cụm từ tiếng Việt
JBIC	Japan Bank for international Cooperation	Ngân hàng Hợp tác Quốc tế Nhật Bản
MFP	Multifactor Productivity	Năng suất đa nhân tố
PCI	Provincial Competitiveness Index	Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh
R&D	Research and Development	Nghiên cứu và phát triển
ROA	Return on Assets	Lợi nhuận ròng trên tài sản
ROE	Return on Equity	Tỷ số lợi nhuận trên vốn chủ sở hữu
TFP	Total Factor Productivity	Năng suất các nhân tố tổng hợp
UoC	University of Copenhagen	Trường Đại học Copenhagen
USAID	United States Agency for International Development	Cơ quan Phát triển Quốc tế của Hoa Kỳ
VA	Value Added	Giá trị tăng thêm
VCCI	Vietnam Chamber of Commerce and Industry	Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam
WB	World Bank	Ngân hàng Thế giới

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1: Cơ cấu mẫu DNNVV trong điều tra doanh nghiệp do NCS thực hiện....	29
Bảng 2.1: Định nghĩa về doanh nghiệp nhỏ và vừa	37
Bảng 2.2: Vị trí của vốn chủ sở hữu trong một doanh nghiệp	41
Bảng 2.3: Vị trí của vốn chủ sở hữu trong một doanh nghiệp	41
Bảng 3.1: Tốc độ tăng trưởng số lượng doanh nghiệp của ngành chế biến, chế tạo so với các ngành kinh tế khác trong giai đoạn 2009-2013.....	65
Bảng 3.2: Mức độ tham gia của doanh nghiệp Việt Nam trong chuỗi cung ứng toàn cầu của ngành công nghiệp chế biến, chế tạo	72
Bảng 3.3: Vốn chủ sở hữu bình quân một doanh nghiệp ngành chế biến, chế tạo (tỷ đồng/doanh nghiệp).....	81
Bảng 3.4: Một số chỉ tiêu về tương quan giữa vốn chủ sở hữu và năng lực cạnh tranh của các DNNVV trong ngành chế biến, chế tạo giai đoạn 2005-2014.....	85
Bảng 3.5: Tỷ lệ lợi nhuận trước thuế / vốn chủ sở hữu của các DNNVV trong ngành chế biến, chế tạo giai đoạn 2005-2014.....	91
Bảng 3.6: Số doanh nghiệp ngừng hoạt động, đóng cửa và giải thể và trong ngành chế biến, chế tạo và cả nước.....	92
Bảng 3.7: Ý định về mở rộng, thu hẹp hoạt động SXKD của DNNVV trong ngành chế biến, chế tạo năm 2017	111
Bảng 3.8: Hình thức chi trả và mức cổ tức đã chi trả tại các DNNVV trong ngành công nghiệp chế biến, chế tạo (2015).....	112
Bảng 3.9: Tỷ trọng các DNNVV trong ngành chế biến, chế tạo với biến động về quy mô vốn chủ sở hữu trong năm năm vừa qua (2010-2015).....	114
Bảng 3.10: Động cơ DNNVV trong ngành CBCT giữ lại một phần lợi nhuận sau thuế nhằm tích tụ vốn chủ sở hữu	114